

fos pus sà e que li prengué major volentat de menjar a la *taula* --- un burguès --- tramès un paho --- cuyt al bisbe, qui encara no era levat de *taula*», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 98.8); «lo dia assignat del solemne con- vit, la Infanta havia ordenat que lo Rey e la Reyna e Phelip y ella, tots quatre menjassen alt en una *taula*, e lo duc de Mecina e Tirant e tots los altres com- tes e --- menjassen més baix de la *taula* del Rey --- lo Rey asigué en mig de la *taula* e --- per fer honor a Phelip lo féu seure al cap de la *taula* ---», JoMartorell (*Ag.* I, 303).

Amb el sentit del ll. *mensa, taula* ha estat sempre el mot usual en català, igual que en oc. *taula*, fr. *table*, it. *tavola*, mentre que *MENSA* s'ha mantingut només en port., cast. i sard *mesa*, roms. *masà* i en parlars rètics i dalmàtics; repartició que coincideix amb els límits de la llengua fins a l'extrem: la *tàula* fins al capdamunt del Pallars (Farrera, Esterri de C. etc.) i Ribagorça (Benasc, 1965). No és estrany, ja que no som «sobrios» ni llamencs els catalans, que dugui proverbialment el nom de «*taula de català*» la proveïda opíparament.

Transcripció com a merament curiosa l'explicació anecdòtica que en dona Onofre Pou, referint-ho a la famosa batalla de Ramon Berenguer el Gran a Alemanyà: «GOTHOLANORUM MENSA: id est conquisitissimis et uberrimis epulis extracta». Quan l'Emperadriu agràida tornà la visita a l'«undecimus Barcinonensium comes», el comte féu parar a honor de l'«Augusta» un reguitzell de taules guarnides de menjars de tota mena, des de Montcada fins al portal de la muralla, dels quals tothom podia pendre tot allò que li abellia, i en memòria d'això els barons germànics haurien donat aquest nom a les taules ubèrrimes (*TbPu.*, 194-196).

Ahora s'han conservat altres accs. del mot llatí, amb extensió més limitada o condicionada. 'Post ampla'. Presoners Jaume I i la seva esposa dels nobles aragonesos rebels, s'escapen: «Anam-nos-en a la Reyna e dixem-li --- En esta casa à una trapa: haurem 2 cordes, e assaer-vos-em en una *taula*, e avalar-vos-em d'aquí enjús, e --- exir-vos-n'ets vós de jus la porta, e don Artal anar-se-n'a ab vós», *Cròn.* (*Ag.*, 39, § 23).

En particular les de les naus: «si la *taula* no vets, / ferma e bé piyade / ---» en el Poema de la Vida Marina de fi S. XIV (p. p. Massó, *RHis.* IX, 244). Així encara duen aquest nom moltes peces de fusta de les barques i embarcacions, sobretot acompanyant el mot amb un adjectiu: *taula bocal*: la llarga, horitzontal, que va de cap a cap de la barca, una a cada banda, ajustada a les taules exteriors, sota mateix dels corredors, igualada a la cinta, però de la banda de dins del forro: en reforça la curvatura i serveix de suport als baus (*StPolM*, 1928; *L'Escala*, 1937). Totes les del forro exterior: la cinta, la sotacinta, la paralla i sobreparalla, les dels embons o d'embonar, fins a la *taula* «d'arrambar a l'escoa, que va damunt la paralla, en el forro exterior» (*L'Escala*, 1937).

En les selves i riberes dels nostres Pirineus centrals, *taules* es diu encara de certes posts tallades d'aque-

lles bosquíries: a les serradores de la Vall d'Aran, una *tàula* no és una peça de les més primes ni de les més gruixudes: és la de 3 cm. de gruix (Krüger, *VKR* IX, 36). A Cardós i Vall Ferrera es diuen *tàules*, i no posts, les que es posen emmetxades una sobre l'altra formant l'envà extern del «calàs», dipòsit de gra arambat a una paret (Tavascan, 1934): «a mesura que va puiant lo gra hi posam les *tàules*» (Farrera, 1933); més encara, naturalment, a l'Alt Aragó, on ja es diuen *tàblas* i no posts les del «cobertor» (Bielsa, 1965). A Formentera es diu *tàula* una post del rusc d'abelles (1963).

La *taula* o *tauler* de joc. D'on la locució «és joc de poques *taules*». I *joc de taules* fou un d'específic, no tant crític com el joc de daus, des del S. XIII: «Negú no gaus jugar --- en joc de daus, exceptat joc de *taules* --- entorn la vila de Perpenyà una lega» a. 1284 (*RLR* IV, 361). La usada per allistar o reclutar: «Lo rey de Franssa --- havia treballat en ajustar gents --- contre la terra del rey d'Aragó --- a Narbona e --- la ribera de Gènova; e féu posar *taula* en molts locs de la ribera per assoldadar mariners e tots hòmens d'armes, de qualque lengua fosen, que volguessen anar en la sua armada», Desclot (fets de 1282, *NCl.* IV, 64.8). 'Post damunt la qual es pinta, pintura, quadro': «Quant Sent Pol ausí dir la presó de Sen Pere, él se'n venc a 'N Teòfilo e dix que --- sabia biges e *taules* pintar, e moutes d'autres maestries d'entretalament», *VidesR*, 68v2 (trad. «*ligna et tabulas* se scire sculpere, tentoria pingere ---», 179.14).

Taula de canvi fou primer el nom d'un taulell on un home de diners acceptava lletres, prestava, o rebia dipòsits monedats, bescanviava etc., i així aviat esdevingué el nom de petits establiments bancaris, segons el camí ja marcat pel gr. *τράπεζα* 'taula de menjar, taulell etc.' > 'banc', it. antiq. *tàvola* id (Ss. XIV-XVI): «Si alguna penyora d'aquels qui abonden se vendrà --- los dinés que d'aquella penyora exiran, per sentència dels ciutadans se deven posar en una *Taula*; «feyta la paga, si ell la vol pendre, e si no la volia pendre, que la li posàs en loc segur, *taula* o altres, on per eyl estigués e la pogués pendre, tota via que ell --- volgués --- pot bastir ---», *CostTort.* (Ol., pp. 28, 132).

Després, amb el temps, ja prengué el significat de 'compte bancari': «paga o perferta de sens és aquella, con lo senyor no la vol pendre, que l'emphiteota que la deu posar e consignar en una *taula*, que estia per nou d'ell, --- e l'emphiteota --- no-n deu gens pendre --- pus l'aurà consignat»; el nom complet, però, era *taula de cambiador*: «Si algun sens és donat a mazmodines --- plus no deu ésser pres ne donat per mazmodina --- sinó aytant com mazmodina --- val per les *taules dels cambiadors*», *CostTort.* (ed. Oliver, pp. 219, 218). Així es deia encara en el S. XVI: «tenir *taula de cambi*: facere argentariam; girar los diners en *taula*: praescribere», OPou (*TbPu.*, 123). Però ho trobem així a tota l'E. Mj.: en els poemes de Jordi de Sant Jordi, en StVicentF (*taula de cambi*, *NCl.* III, 69.7), cf. SCareres i Zacarés, *La Primera Taula de Canvi de València* (Val. 1950); *BSCC* XXIII, 215-224; G. Schib, *Vo-*